

⚡ KARAR İNCELEMESİ:
**YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMASI, SOSYAL GÜVENLİK
DESTEK PRİMİ, SİGORTALI LEHİNE YORUM İLKESİ,
İYİNİYET, DÜRÜSTLÜK İLKESİ**

Yard. Doç. Dr. Seçkin Nazlı*

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ

Esas Tarihi: 2010/10496

Karar Tarihi: 2011/2955

Tarih: 08.03.2011

DAVA: Dava, yaşlılık aylığının kesildiği tarihten itibaren ödenmeye devam edilmesi gerektiğinin tespiti ile davacının, yersiz aylıklar ve cari prim olarak Kurum'a ödediği miktarın tahsili istemine ilişkindir.

Mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir.

Hükmün, davalı Kurum avukatı tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hakimi A. E. tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünlüdü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

KARAR: Davacıya, 1479 sayılı Yasa kapsamındaki sigortalılık süreleri, askerlik borçlanma süresi ve yurtdışında gerçekleşen çalışmalardan 3201 sayılı Yasaya göre borçlanılan süreler gözetilerek, 02.10.2009 tarihli talebi ile, 01.11.2009 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlandığı; davacının, Türkiye'de, 05.07.1999 tarihinde başlayan vergiye dayalı çalışmasının, yaşlılık aylığı aldığı dönemde sosyal güvenlik primi ödeyerek, 10.03.2010 tarihine kadar devam ettiği; davalı Kurum'un, 3201 sayılı Yasanın 6. maddesinin B bendi gereği, yurtdışında geçen çalışmalardan borçlanılan süreler de gözetilerek yaşlılık aylığı bağlananların, yeniden yurtdışında veya Türkiye'de çalışması durumunda, aylıklarının kesileceği, bu durumdakilerin, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışamayacakları gerekçesi ile, yaşlılık aylığını keserek, ödenen aylıklar ile cari prim borcu çıkardığı; Türkiye'deki çalışmasını sona erdirip, yersiz aylıkları ve cari dönem primlerini ödeyen davacıya, 12.03.2010 tarihli talebi ile, 01.04.2010 tarihinden itibaren yeniden yaşlılık aylığı bağlandığı anlaşılmıştır.

Uyuşmazlık konusu dönemde yürürlükte bulunan 3201 sayılı Yasanın 6. maddesinin "B" bendinde "Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlardan... Türkiye'de sigortalı çalışmaya başlayanların aylıkları, tekrar çalışmaya başladıkları veya ikamete dayalı bir ödenek almaya başladıkları ta-

---

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

^{*} T.C. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

rihten itibaren kesilir. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun sosyal güvenlik destek primi hakkındaki hükümleri, bu Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlar için uygulanmaz." düzenlemesine yer verilmiştir. Her ne kadar, anılan yasada 19.06.2010 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5997 sayılı Yasanın 15. maddesi ile yapılan değişiklikle, 3201 sayılı Yasadan yararlanmak suretiyle aylık bağlananların, Türkiye'de sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışabileceği belirtilmiş ise de; yürürlük tarihi ve her yasanın kendi yürürlük döneminde uygulanması gerektiği gözetildiğinde, anılan değişikliğin davacı lehine uygulama olanağı bulunmamaktadır.

Ancak, davacı, uyuşmazlık konusu dönemde, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmış olup; Kurum'un, yaşlılık aylığı alan davacının çalıştığını bildiği ve sosyal güvenlik destek primi ödendiği halde, ödenen aylıkları borç çıkarması, Medeni Kanunun 2. maddesinde belirtilen iyiniyet ve hakkaniyete aykırıdır. Somut olayda, Kurum'a iade ettiği aylıklar ile primlerin davacıya iadesi gerekir. Sosyal güvenlik destek priminin ödenmediği durumlarda ise, sadece sigortalı olarak çalışılan sürelerde ödenen aylıklar geri alınabilir.

Mahkemenin, yukarıda belirtilen gerekçe ile hüküm kurmak yerine; yaşlılık aylığı alırken çalışmaya başlayanların yaşlılık aylığının kesileceğine ilişkin 5510 sayılı Yasanın 30. maddesinin 3. fıkrasının "a" bendindeki düzenlemenin, anılan fıkra gereği, ilk defa 5510 sayılı Yasanın yürürlüğünden sonra sigortalı olanlara uygulanacağını; davacının, ilk defa sigortalı olarak çalışmaya başladığı tarihin, 5510 sayılı Yasa öncesinde gerçekleştiğini, buna göre, davacının, Sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışıp, aynı zamanda yaşlılık aylığı almasına engel bir durumun bulunmadığına ilişkin, somut uyuşmazlıkla bağdaşmayan gerekçe ile hüküm kurması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

Ne var ki; bu aykırılığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden karar bozulmamalı, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 438. maddesi uyarınca düzeltilerek onanmalıdır.

SONUÇ: Mahkeme kararının, hüküm gerekçesi yukarıda belirtilen şekilde değiştirilmek suretiyle DÜZELTİLEREK ONANMASINA, 08.03.2011 gününde oybirliğiyle karar verildi.

I. OLAYIN ÖZETİ

Yargıtay ilamından anlaşılan, Kurum tarafından 01.11.2009 tarihi itibarı ile davacıya yaşlılık aylığı tahsis edilmiştir. Davacının yaşlılık aylığı tahsis talebi öncesi çalışma dönemi; 1479 sayılı Kanun (5510 sayılı Kanun md. 4/I-b), askerlik borçlanması ile yurtdışı hizmet borçlanmasından oluşmaktadır. Davacının, Türkiye'de kendi nam ve hesabına bağımsız çalıştığı dönem 05.07.1999 – 10.03.2010 tarihleri arasındadır. Davacı, 02.10.2009 tarihinde tahsis talebinde bulunmuştur. Davacının, yaşlılık aylığı tahsis tarihi olan 01.11.2009 tarihinden 10.03.2010 tarihine kadar Kurum'a sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmasını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Kurum, 3201 sayılı Kanunun 6. Maddesi B bendi gereği, yurtdışında geçen çalışmalardan borçlanılan süreler de gözetilerek yaşlılık aylığı bağlananların aylıklarının kesileceği, bu durumdakilerin sosyal güvenlik destek primi ödeyerek de çalışamayacakları gerekçesi ile davacının yaşlılık aylığını kesmiş, ödenen aylıkları ve cari dönem primini borç çıkarmıştır. Davacının Kurum tarafından borç çıkartılan yersiz ödenen aylıklar ile cari dönem primlerini önce ödediği, sonrasında Türkiye'de çalışmasını sona

*Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Sosyal Güvenlik Destek Primi, Sigortalı
Lehine Yorum İlkesi, İyiniyet, Dürüstlük İlkesi*

erdirek yeniden yaşlılık aylığı tahsis talebinde bulunduğu ve Türkiye’de çalışmasını sona erdiren davacıya Kurum tarafından yeniden yaşlılık aylığı tahsis edildiği anlaşılmaktadır.

Davacı, Kurum aleyhine yaşlılık aylığının kesildiği tarihten itibaren ödenmeye devam edilmesi gerektiğinin tespiti ile Kurum tarafından tahsil edilen yersiz aylıklar ile cari dönem primlerini tahsili talepli dava ikame etmiştir.

II. HUKUKİ SORUN

Yargıtay ilamına konu uyumsuzlukta hukuki sorun, yurtdışında geçen çalışmalardan borçlanılan süreler gözetilerek yaşlılık aylığı tahsisi gerçekleştiği takdirde yaşlılık aylığı tahsisi sonrası sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devamın yaşlılık aylığına etkisine ilişkindir.

III. YEREL MAHKEMENİN KARARI

Yerel mahkeme, davacının talebini yerinde görerek davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde; yaşlılık aylığı alırken çalışmaya yeniden başlayanların yaşlılık aylığının kesileceğine dair 5510 sayılı Kanunun 30. Maddesinin 3. Fıkrasının a) bendindeki düzenlemenin, ilk defa 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra sigortalı olanlara uygulanacağını; davacının, ilk defa sigortalı olarak çalışmaya başladığı tarihin, 5510 sayılı Kanun öncesinde gerçekleştiğini, buna göre, davacının sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışıp, aynı zamanda yaşlılık aylığı almasına engel bir durum bulunmadığına hükmetmiştir.

IV. YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ’NİN KARARI

Yargıtay’ın yerel mahkemenin hüküm gerekçesini değiştirerek düzelterek onama kararı verdiği görülmektedir. Yüksek mahkeme, davacının uyumsuzluk konusu dönemde sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalıştığını, Kurum’un yaşlılık aylığı alan davacının çalıştığını bildiğini, sosyal güvenlik destek primi tahsil ettiğini, ödenen aylıkları borç çıkarmasının, Medeni Kanun’un 2. Maddesinde belirtilen iyiniyet ve hakkaniyete aykırı olduğu gerekçesiyle hüküm tesis etmiştir. Yüksek mahkeme, davacının Kurum’a iade ettiği aylıklar ile primlerin iadesine hükmetmiştir.

V. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

1. Hizmet borçlanması, sigortalı olunmayan bazı sürelerin, daha sonra uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin primlerin ödenmesi suretiyle sigortalı hizmetten sayılmasına olanak veren bir sosyal sigorta işlemidir¹. Sigortalı olarak geçirilmeyen her sürenin borçlanmaya konu edilmesi hukuken mümkün değildir. Borçlanmaya konu edilebilecek süreler kanunda sınırlı biçimde sayılarak gösterilmiştir. Kanunda borçlanmaya konu olabileceği belirtilenlerin dışında başkaca süreler borçlanmaya konu yapılamaz.² Yurt içinde geçen hizmetlerin

¹ Müjdat ŞAKAR, “Sosyal Sigortalarda Hizmet Borçlanması”, **Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi**, 1987, C. 5, S. 1-2, s. 686.

² A. Can TUNCAY / Ömer EKMEKÇİ, **Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, Yenilenmiş 14. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 512.

borçlanması ile yabancı ülkelerde geçen hizmetlerin borçlanması esasları farklılık göstermektedir. İncelemeye esas aldığımız Yargıtay ilamına konu ihtilafta yabancı ülkelerde geçen hizmetlerin borçlanması ve bu duruma bağlı hukuki sonuçların etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle karar incelemesinde yurt içinde geçen hizmetlerin borçlanması konusuna değinilmemiş, kararlar doğrudan ilişkili yabancı ülkelerde geçen hizmetlerin borçlanması konusu ele alınmıştır.

2. Yurtdışında geçici süreliğine Türk şirketleri tarafından çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri hakkında Türk sosyal güvenlik mevzuatı uygulanır. Yurtdışında geçici olmayan uzun süre çalışmak için giden Türk işçileri ise buldukları ülkenin mevzuatına tabi olurlar. Bu durumun bir sonucu olarak yurtdışında çalışıp daha sonra Türkiye'ye dönen Türk işçileri, çalışmış oldukları yabancı ülkede yaşlılık aylığına hak kazanabilmek için gereken koşulları sağlayamadıkları takdirde sosyal güvencesiz kalabilmektedir. Böyle bir durumun ortaya çıkması halinde yabancı ülkedeki çalışmaları geçici olmayan uzun süreye dayalı Türk vatandaşları ne geldikleri ve uzun süre çalıştıkları ülkelerin sosyal güvenlik sisteminden faydalanabilmekte, ne de yurtdışında geçen çalışma sürelerini Türkiye'de sosyal güvenlik sistemine dahil edebilmekteydiler³. Yabancı ülkede geçen hizmetlerin Türkiye'de sosyal güvenlik sistemine dahil edilememesine bağlı olarak yurt dışında bir dönem çalışan Türk vatandaşları sosyal güvenlik haklarını kazanabilmek için Türkiye'de çalışan sigortalılardan daha uzun süre çalışmak durumunda kaldılar⁴. Emsal mağduriyetlerin giderilmesi adına yapılan ilk hukuki düzenleme 30.05.1978 tarihinde kabul edilen Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında 2147 Sayılı Kanun⁵ olmuştur. Kanunun düzenleme gerekçesinin temelinde, yurt dışında uzun süre çalışan ve çalıştıkları ülkelerin sosyal güvenlik sisteminden yaşlılık aylığına hak kazanamayan Türk işçilerinin sosyal güvencesiz kalmalarının yurt dışında geçen çalışma sürelerinin değerlendirilmesi bakımından ilk düzenleme olma özelliğine sahiptir. Takip eden dönemde yeni ihtiyaçlar ve gelişmelerinde etkisiyle yeni düzenlemeler kabul edilmiştir. Bu düzenlemeler içerisinde en önemlisi olarak kabul edilebilecek olanı ise 1982 Anayasasının 62. madde düzenlemesidir. Zira 62. madde düzenlemesi temelde Devlete yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerinin sağlanması bakımından görev yüklemektedir. Anayasa'nın 62. madde düzenlemesinin kabulü ile 1978 tarihli 2147 sayılı Kanun önemli bir Anayasal dayanağa kavuşmuştur. Devlet, Anayasa ile kendisine yüklenen görevi, 2147 sayılı Kanunla başlayarak ve toplumdaki gelen talepler doğrultusunda, ortaya çıkan ihtiyaçları dikkate alarak zaman içerisinde kanunda gerekli değişiklikleri yaparak ya da yeni düzenlemeler kabul ederek yerine getirmeye çalışmaktadır. Anayasa'da yer alan 62. madde düzenlemesi uyarınca, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının sosyal güvenlik haklarının tanınması ve korunması için öncelikle uluslararası ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri ve özel Kanunlarla düzenlemeler yapılmaktadır. Bu

³ Nurşen CANIKLIOĞLU / Talat CANBOLAT, "Yurtdışı Hizmet Borçlanması", **Fahiman Tekil Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, s. 867.

⁴ Ali Rıza OKUR, "Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, 2006/3, S. 10, s. 110.

⁵ Bkz. Resmi Gazete, 07.06.1978, 16309.

*Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Sosyal Güvenlik Destek Primi, Sigortalı
Lehine Yorum İlkesi, İyiniyet, Dürüstlük İlkesi*

alandaki düzenlenen Kanunlara bağlı olarak çıkartılan yönetmelik⁶ vb. ikincil mevzuatta da konuya ilişkin önemli düzenlemeler mevcuttur. Sorunun çözümüne yönelik olarak akdedilen ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinde genellikle Türk vatandaşlarının yabancı ülkelerde geçen çalışmalarının, Türkiye'deki çalışmaları ile birleştirilmesi yolu ile değerlendirilmeye çalışılmıştır⁷. Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının buldukları tüm ülkeler ile ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinin akdedilmemiş olması, sözleşmelerde yer alan düzenlemelerin yetersizliği, sözleşme kapsamına giremeyen bazı özel çalışan gruplarının varlığı⁸ gibi sebepler mağduriyetlerin oluşmasında etkili olmuştur⁹. Devlete Anayasa ile yüklenen yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerini sağlama ödevi kapsamında kabul edilen ilk düzenleme olan 2147 sayılı Kanun yerini 08.05.1985 tarihli Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında 3201 sayılı Kanuna¹⁰ bırakmıştır¹¹. Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının sayısının günden güne artması ile birlikte Türk vatandaşlarının ve bunların bakmakla yükümlü oldukları yakınlarını ilgilendiren sosyal güvenlikle ilgili sorunların sayısı da artış göstermiştir¹². Halen yürürlükte olan 3201 sayılı Kanun ile yurtdışı hizmet borçlanmasına ilişkin genel esaslar belirlenmiştir. Konuya ilişkin kimi hususlarda ise 5510 sayılı Kanun düzenlemeleri esas alınmaktadır.

3. Sosyal güvenlik hakkını düzenleyen anayasa hükümleri ile gerçekleştirilmesi istenen temel amaç insan onurunun korunmasıdır. İnsan onurunun korunması amacına bağlı olarak insanın serbestçe geliştirilmesinin

⁶ 2147 sayılı Kanunun uygulama yönetmeliği için bkz. RG, 25.07.1978, 16357.; 3201 sayılı Kanunun uygulama yönetmeliği için bkz RG, 15.09.1985, 18869.

⁷ Süleyman BAŞTERZİ, "Yurtdışı Hizmet Borçlanmasında Yurt Kesin Dönüş Koşulu", **Aydın Özkul'a Armağan**, 2002, s.272; CANIKLIOĞLU / CANBOLAT, s. 867, AKIN, s. 953; Hediye LAÇİNER, "Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları", **Turhan Esener'e Armağan**, Ankara, 2000, s. 9.

⁸ TUNCAY / EKMEKÇİ, s. 520.

⁹ BAŞTERZİ, s. 272.

¹⁰ Bkz. RG, 22.05.1985, 18761.

¹¹ 2147 ve 3201 sayılı Kanun düzenlemelerini mukayeseli olarak inceleyen çalışma için bkz. Ali Nazım SÖZER, "Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Türkiye'de Emeklilik İçin Borçlanmaları", **Prof. Dr Metin Kutal'a Armağan**, Ankara, 1998, s. 631 vd. Ayrıca hizmet borçlanmaları ve yurt dışı hizmet borçlanması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TUNCAY / EKMEKÇİ, s. 512 vd.; Ali GÜZEL / Ali Rıza OKUR / Nurşen CANIKLIOĞLU, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 13. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010, s. 490 vd.; Fatih UŞAN, **Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, 248 vd.; Mustafa KILIÇOĞLU, **Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma**, Ankara, 2002, s. 1 vd.; OKUR, s. 109 vd.; ŞAKAR, s. 685 vd.; Ali GÜZEL / Saim OCAK, "Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Yargı Kararları Hakkında Genel Bir Değerlendirme", **LEGAL İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, 2006, Cilt:3, Sayı:12, s.1309 vd.

¹² Levent AKIN, "4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararlarının Yurtdışı Hizmet Borçlanmasında Etkileri", **A.Can Tuncay'a Armağan**, İstanbul, 2005, s. 952; BAŞTERZİ, s. 271; SÖZER, s. 629.

koşullarının yaratılması hedeflenmektedir¹³. Sosyal haklar kategorisiyle korumaya çalışılan günümüz toplumun muhtaç insanı, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyine ulaşmak, maddi ve manevi gelişimine olanak verecek ortamı talep edebilmek hakkına sahip kılınmıştır. Devletin kişinin bu yöndeki taleplerine karşılık olarak görev üstlenme zorunluluğu, çağdaş anayasalarda kişinin hakkı, devletin görevi tamlamasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum genelde tüm insan hak ve ödevlerinin, özelde ise sosyal güvenlik hakkının insan onuru kavramı ile sıkı ilişkisini ortaya koymaktadır¹⁴. Toplumdaki yoksul ve muhtaç insanlara insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam düzeyi sağlamak, devlete anayasa ile yüklenen en başta gelen temel görev olarak kabul edilmektedir. Sosyal hukuk devleti, Anayasa Mahkemesi kararında; “güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlet” olarak tanımlanmıştır¹⁵. Anayasa Mahkemesi aynı kararında, sosyal hukuk devletinin amacı olarak belirttiği kişinin korunmasının ancak toplumda sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yoluyla gerçekleşebileceğine vurgu yapmaktadır. Sosyal devletin gerçekleştirme aracına hizmet eden sosyal güvenliğin varoluş nedeni, tehlikeyle (riskle) karşılaşan bireye, insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam sürmeleri için koruma sağlamak şeklinde ifade edilebilir¹⁶. Bu amaç, sosyal güvenlik hukukunu ilgilendirir bir hukuki ihtilafın çözümünde yorum yoluna başvuran yargıca özel bir ilkeyi gözetme zorunluluğu da doğurmaktadır. Yargıç, hukuki uyumsuzluğun yorumunda sosyal güvenlik hukukuna özgü bir yorum yöntemi olan sigortalı lehine yorum ilkesini dikkate almalıdır. Sigortalı lehine yorum ilkesi, iş hukukunun temel ilkelerinden olan işçi lehine yorum ilkesinin sosyal güvenlik hukukuna yansması olarak da değerlendirilebilir¹⁷. Zira her iki hukuk dalı arasında yakın ilişki mevcuttur¹⁸. Sigortalı lehine yorum ilkesi tıpkı işçi lehine yorum ilkesinde olduğu gibi, kanun metninin tam olarak açık olmadığı ya da metnin farklı biçimde yorumlanabilecek düzeyde olması halinde uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca sosyal güvenlik yasalarında boşluk bulunması halinde yargıç, Medeni Kanun’a dayanarak yorum yolu ile boşluğu doldurma yoluna başvurduğu takdirde sigortalı lehine yorum ilkesini dikkate almalıdır¹⁹. Yorumla elverişli olma-

¹³ Mehmet AKAD, **Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1992, s.24 - 25.

¹⁴ AKAD, s. 25.

¹⁵ Bkz. 1988 / 19 Esas, 1988 / 33 Karar, 26.10.1989 Tarihli AYM Kararı. Yayımlandığı RG, 11.12.1988, 20016.

¹⁶ GÜZEL / OKUR / CANIKLIOĞLU, s. 2; TUNCAY / EKMEKÇİ, s. 5-6; UŞAN, s. 32.

¹⁷ Sigortalı lehine yorum ilkesinin uygulanmasına karşı öne sürülen gerekçeler için bkz. Emre ERTAN, “Karar İncelemesi: Yaşlılık Aylığı Bağlanması İstemi, Yazılı Başvuru Koruması ve Sigortalı Lehine Yorum İlkesi”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, 2008/4, S. 19, s. 247.

¹⁸ TUNCAY / EKMEKÇİ, iş hukuku sosyal güvenlik hukuku ilişkisini her iki hukuk dalını bir madalyonun iki yüzüne benzeterek açıklamaktadır. Yazarlar, nitelendirmeye esas olarak iş hukukunun işçinin bugününe ilişkin çalışma güvencesi sağlamaya yönelik düzenlemeleri içermesini, sosyal güvenlik hukukunun ise sosyal sigortalar vasıtası ile çalışma süresince ya da çalışma hayatının sona ermesi ile ortaya çıkabilecek sosyal tehlikelere karşı bireylerin yarınını güvence altına almayı amaçlamasına vurgu yapmaktadır (TUNCAY / EKMEKÇİ, s. 81).

¹⁹ Mustafa ÇENBERCİ, **Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi**, Olgaç Matbaası, Ankara, 1985, s.11; ERTAN, s. 247.

Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Sosyal Güvenlik Destek Primi, Sigortalı Lehine Yorum İlkesi, İyiniyet, Dürüstlük İlkesi

yan açık bir kanun maddesinin varlığı halinde ise kuşkusuz sigortalı lehine yorum ilkesine başvurarak sonuç çıkarmak isabetli bir yol olmayacaktır²⁰.

4. Yargıtay ilamında, düzelterek onama gerekçesi olarak Kurum'un yaşlılık aylığı alan davacının çalıştığını bildiği ve sosyal güvenlik destek primi tahsil ettiği halde, ödediği aylıkları borç çıkarmasının Medeni Kanunun 2. Maddesinde belirtilen iyiniyet ve hakkaniyete aykırı olacağına vurgu yapılmıştır. Medeni Kanununun Başlangıç hükümleri arasında 2. madde "dürüst davranma", 3. madde "iyiniyet", 4. madde "hakimin takdir yetkisi" kenar başlıklarını taşımaktadır. Yargıtay ilamında gerekçeye dayanak yapılan iyiniyet olgusu kararda belirtilen 2. maddede değil 3. maddede düzenlenmiştir. Dürüst davranma, hakların kullanılması ve borçların ifasında dürüst davranmayı²¹; iyiniyet kavramı ise, bir hakkın kazanılmasında buna ait bir engeli bilmemeyi ve bilebilecek durumda olmama olarak kısaca tanımlanmaktadır²². İyiniyetli kimsenin korunmasındaki temel amaç, koruma mantığının dayanağı, çeşitli sebeplere dayanmaktadır²³. Kimi durumlarda iyiniyetli kimsenin korunması, iş hayatındaki güvenin sağlanması ve kamu yararı ile ilgilidir. İyiniyet ancak kanunun öngördüğü durumlarda ve öngördüğü ölçüde koruyucu rol oynamaktadır. Bu sebeptir ki Medeni Kanunun iyiniyeti düzenleyen 3. maddesi kanunun iyiniyete hukuki sonuç bağladığı durumlara vurgu yapmıştır. Somut olayda durumun gerektirdiği özenin varolup olmadığı, iyiniyetin varlığı hakim tarafından takdir edilecektir. Hakim tarafından dikkate alınacak temel kriter ise aynı şartlar altında dürüst bir kimsenin göstereceği dikkat ve özenin gösterilip gösterilmediği hususunun irdelenmesinden ibarettir. Bu noktada iyiniyet iddiasında bulunan kimsenin tecrübesizliği, zeka düzeyinin düşüklüğü, iş organizasyonunun yoğunluğu gibi objektiflik taşımayan kişiye özgü subjektif haller dikkate alınmayacaktır²⁴. Bir kimsenin iyiniyetinden söz edebilmek için, her şeyden önce bir hakkın edinilmesine engel olabilecek nitelikte, bir hukuki eksiklik mevcut olmalıdır. Ayrıca hakkın edinilmesine engel olan hukuki eksikliğin varlığının bilinmemesi gerekir. Hukuki eksikliğin bilinmesi halinde artık iyiniyetten söz edilemez²⁵. Duruma göre, kendisinden beklenen özen ve dikkati göstermemesi nedeniyle hukuki eksikliği bilmeyen kimse de, iyiniyetli kabul edilmeyecektir.

5. Bütün hakların kullanılmasında uyulması gerekli kural Medeni Kanunun 2. Maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralıdır. Bir hak, dürüstlük kuralına aykırı kullanılırsa kötüye kullanılmış sayılacaktır. Dürüstlük kuralı

²⁰ ERTAN, s. 248. Ayrıca ilgili Yargıtay kararları için bkz. ERTAN, s. 248-249'da yer alan dipnot 24-25.

²¹ Kemal OĞUZMAN / Nami BARLAS, **Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar**, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 208; Feyzi N. FEYZİOĞLU / Ümit DOĞANAY / Aydın AYBAY, **Medeni Hukuk Dersleri, Birinci Cilt, Temel İlkeler - Kişinin Hukuku - Aile Hukuku - Miras Hukuku**, Üçüncü Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1976, s.41; Ergun ÖZSUNAY, **Medeni Hukuka Giriş**, Gözden geçirilmiş 5. Bası, İstanbul, 1986, s. 306; Seyfullah EDİS, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, 1989, s.291.

²² OĞUZMAN / BARLAS, s. 208; ÖZSUNAY, s.290; EDİS, s. 263.

²³ Detaylı bilgi için bkz. ÖZSUNAY, s.291-292; EDİS, s.270-272.

²⁴ OĞUZMAN / BARLAS, s.. 218.

²⁵ ÖZSUNAY, s. 293-294.

gereği, bir kimseden beklenen davranış toplumda hakim olan anlayış çerçevesinde baskın ahlaki ölçüler, adetler, hakları sağlayan ilişkilerin temel amacına göre belirlenecek namuslu, dürüst bir insan davranışı olmalıdır²⁶. Dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağının²⁷ önemli uygulama alanları olarak kanunların yorumlanması ve boşlukların doldurulması, kanuna karşı hilenin önlenmesi, hukuki işlemin oluşması, yorumlanması ve tamamlanması, borçların doğumu ile sözleşmelerde değişiklik yapılması ile sona erdirilmesi aşaması sayılabilir²⁸. Medeni Kanunda düzenlenmiş iyiniyet kavramı, yalnız iyiniyetin korunacağı kanunla belirtilmiş olan yerlerde etkili olur. Dürüstlük kuralı ise, uygulanmaya elverişlilik bakımından, iyiniyet kavramından daha geniş kapsamlıdır. Kanunda etkili olacağı belirtilmemiş olsa bile, dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı hakları sınırlar, yukarıda saydığımız üzere pek çok konuda uygulama alanı bularak etkili olur²⁹. Hukuki meselelerin çözümünde konuya ilişkin düzenlemeleri bir kenara bırakarak sorunu dürüstlük kuralı ile çözmeye kalkışmak, hukuki güvenliği ortadan kaldırır³⁰. Günümüzde karşılaşılan sorunların çözümünde kullanılacak hükmün kanunlarda yer almasına rağmen, mevcut mevzuat hükümleri ile meseleyi çözmek yerine yersiz biçimde Medeni Kanun 2. Madde hükmüne başvurma eğiliminin gittikçe hız kazandığı³¹, anlayışın bugün ülkemizdeki hukuk uygulamasının içinde bulunduğu durumu yansıttığına vurgu yapılmıştır³². Hakim dürüstlük kuralını ve hakkın kötüye kullanılması yasağına dayandığı her ihtilafta, keyfi bir şekilde takdirde bulunmadığını ortaya koymak adına mutlaka uygulamanın somut gerekçelerine kararında yer vermelidir³³.

6. Sosyal güvenlik destek primi, yaşlılık aylığı kesilmeden yeniden çalışmaya başlayabilmeleri için sigortalılardan alınan primdir³⁴. 5510 sayılı Kanunda sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma, Kanunun yürürlük tarihinden önce çalışmaya başlayanlar ve ilk kez yürürlük tarihinden sonra çalış-

²⁶ OĞUZMAN / BARLAS, s. 220; Hasan ERMAN, **Medeni Hukuk Dersleri Başlangıç Bölümü**, Der Yayınları, İstanbul, 2004, s.72; ÖZSUNAY, s. 307; EDİS, s.291.

²⁷ OĞUZMAN / BARLAS, her iki kavramı bir madalyonun iki yüzü gibi birbirine bağlılığına vurgu yapmıştır. Yazarlar, hakkın kötüye kullanılması yasağını, dürüstlük kuralının bir uygulama yönü olarak kabul etmektedirler. (Bkz. OĞUZMAN / BARLAS, s. 239).

²⁸ OĞUZMAN / BARLAS, s. 238 vd.; ERMAN, s.72-76; ÖZSUNAY, s. 310-316; Mehmet AYAN, **Medeni Hukuka Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri**, Gözden geçirilmiş 2. Baskı, Konya, 2005, s. 162-168; EDİS, s.301-323; Zahit İMRE, **Medeni Hukuka Giriş (Temel Kavramlar, Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku)**, Yenilenmiş 3. Bası, Fakülteler Matbaası, 1980, s.290-301.

²⁹ İyiniyet ve dürüstlük kuralı arasındaki ilişki ve farklara ilişkin detaylı bilgi için bkz. EDİS, s. 299-300.

³⁰ OĞUZMAN / BARLAS, s. 259; Aydın ZEVLİLER / Beşir ACABEY / Emre GÖKYAYLA, **Medeni Hukuk, Giriş - Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku - Aile Hukuku**, 6. Bası, Ankara, 1999, s. 165-166; ERMAN, s.76.

³¹ Eğilime örnek olarak gösterilebilecek, dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı konusunda verilmiş olan fakat çoğu bu müesseselere dayandırılmaması gereken karar örnekleri için bkz. OĞUZMAN / BARLAS, s. 260 dipnot 369.

³² OĞUZMAN / BARLAS, s.259.

³³ OĞUZMAN / BARLAS, s. 260 -261; ÖZSUNAY, s. 309-310.

³⁴ EKMEKÇİ / TUNCAY, s. 157; UŞAN, s. 227.

*Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Sosyal Güvenlik Destek Primi, Sigortalı
Lehine Yorum İlkesi, İyiniyet, Dürüstlük İlkesi*

maya başlayanlara ilişkin olarak farklı şekilde düzenlemiştir³⁵. 5510 sayılı Kanunun kabulü ile ilk defa 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı olanlar için Kanununun 30 / III, (a) bendi uygulama alanı bulacak, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce sigortalı olanlara ilişkin ise Kanununun geçici 14. maddesi hükmü geçerli olacaktır. Geçici 14. Madde düzenlemesi kısaca, 5510 sayılı Kanununun kabulünden önce sigortalılar hakkında Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği düzenlemesini içermektedir.

7. Yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi halinde sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı TBMM’de 17.04.2008 tarihinde kabul edilen 5754 sayılı Kanun³⁶ ile kabul edilmiştir. 5754 sayılı Kanunun 79. maddesi ile 3201 sayılı Yurtdışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurtdışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi başlıklı kanunda değişiklikler³⁷ yapılmıştır. Kanununun 6. maddesi B) fıkrası “*Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlardan tekrar yurt dışında yabancı ülke mevzuatına tabi çalışanlar, ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanlar ile Türkiye’de sigortalı çalışmaya başlayanların aylıkları, tekrar çalışmaya başladıkları veya ikamete dayalı bir ödenek almaya başladıkları tarihten itibaren kesilir. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun sosyal güvenlik destek primi hakkındaki hükümleri, bu Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlar için uygulanmaz.*” şeklinde düzenlenmiştir. 16.06.2010 tarihinde kabul edilen 5997 sayılı Kanunun³⁸ 15. maddesi ile 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurtdışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurtdışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanununun 6 ncı maddesinin (B) fıkrasının ilk paragrafı yeniden değişikliği uğramıştır³⁹. Buna göre düzenleme; “*Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle*

³⁵ Sosyal güvenlik destek primi ile ilgili geniş bilgi ve değerlendirme için bkz. Nürşen CANIKLIOĞLU, “5510 Sayılı Kanun ve İş Sözleşmesine Göre Çalışanların Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışmaları, **SİCİL İş Hukuku Dergisi**, S. 10, Haziran 2008, s. 164 vd.

³⁶ Bkz. RG, 08.05.2008, 26870.

³⁷ Kanun gerekçesinde 3201 sayılı Kanuna göre yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının yurtdışında geçen sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından yeniden değerlendirilmesi ilgili hükümlerin yeniden düzenlenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir. Ancak kanunun gerekçesinde yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi halinde 5510 sayılı Kanunun sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümlerin uygulanmayacağına dair düzenlemeye dair özel bir gerekçe hükmü yer almamaktadır.

³⁸ Bkz. RG, 19.08.2010, 27616.

³⁹ Kanuna ilişkin genel gerekçe kısmında yurtdışı borçlanması yaparak kendilerine aylık bağlanan sigortalılar, yurt içinde 5510 sayılı Kanununun 4 maddesinin birinci fıkrasının (a) veya (b) bentlerine tabi olacak şekilde yeniden çalışmaya başlamaları halinde aylıklarının kesilmemesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Madde gerekçesinde yurtdışı borçlanması yaparak kendilerine aylık bağlanan sigortalıların yurt içinde 5510 sayılı Kanununun 4. maddesinin birinci fıkrası (a) veya (b) bentlerine tabi olacak şekilde yeniden çalışmaya başlamaları halinde aylıklarının kesilmesi uygulamasının bu durumda bulunanları çalışma hayatının dışına ittiği, çalışma gücü bulunanları dahi çalışmamaya özendirildiğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca madde gerekçesinde, bu kişilerin yurt dışın-

aylık bağlananlardan tekrar yurt dışında yabancı ülke mevzuatına tabi çalışanlar, ikamet dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanların aylıkları, tekrar çalışmaya başladıkları veya ikamete dayalı bir ödenek almaya başladıkları tarihten itibaren kesilir. Türkiye’de sigortalı olarak çalışmaya başlayanlar hakkında 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışılmasına ilişkin hükümleri uygulanır.” şeklini almıştır.

8. Yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi halinde, 5754 sayılı Kanun hükmü gereği 01.10.2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yaşlılık aylığı bağlanmasını takiben yeniden çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmekte ve bunlar hakkında 5510 sayılı Kanunun sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümleri uygulanmamaktaydı. Aynı konuya ilişkin 5997 sayılı Kanunun kabulü ile yurtdışında geçen sigortalılık sürelerini borçlanmak suretiyle aylık bağlananlardan 19.06.2010 tarihinden geçerli olmak üzere Türkiye’de sigortalı olarak çalışmaya başlayanlar hakkında 5510 sayılı Kanunun sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümleri uygulanabilecektir. Yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas olmak üzere yaşlılık aylığı tahsisi yapılan sigortalılara hem yaşlılık aylığını alma hem de sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma hakkı tanınmıştır. Sosyal güvenlik destek primi uygulamasının yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi halinde uygulanmamasına yönelik eşitlik ilkesine aykırı olarak nitelendirilebilecek bu uygulamanın sona erdirilmesi ve hükmün 3201 sayılı Kanundan yararlanarak aylık bağlananlar lehine değiştirilmesinin isabetli olduğu açıktır⁴⁰. Zira en azından yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsis edilen sigortalılar ile yaşlılık aylığı tahsisinde yurtdışı borçlanmaya konu edilen süresi bulunmayan sigortalılar arasında herhangi bir objektif nedene dayanmayan farklılık ortadan kaldırılmıştır⁴¹. Buna göre; 5510 sayılı Kanunun kabulünden sonra ilk defa sigortalı olanlardan yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra Kanunun 4 / I (b) (4) numaralı alt bendi hariç olmak üzere diğer alt bentlerine tabi çalışmaya başlayanlardan aylıklarının kesilmemesi için talepte bulunanların yaşlılık aylığının ödenmesine devam edilecektir. Bu takdirde almakta oldukları yaşlılık aylığından sosyal

---

daki tasarruflarının ekonomiye kazandırılmasının da mümkün olmadığı belirtilmektedir. Bu nedenlerle bu kişilerin yurt içinde ister hizmet akdi ile ister kendi nam ve hesabına çalışmaya başlamaları halinde sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışabilmelerine imkan sağlamak için düzenleme yapılmıştır.

⁴⁰ GÜZEL / OKUR / CANİKLİOĞLU, s. 546.

⁴¹ Farklılığın ortadan kaldırılması sosyal güvenlik destek primi uygulamasına yönelik olarak yapılabilecek eleştirileri tümüyle ortadan kaldırıncı nitelikte değildir. Zira sosyal güvenlik destek primi ödeyerek yaşlılık aylığını alabilme açısından, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce sigortalı olanlar ile Kanunun yürürlüğünden sonra sigortalı olanlar arasında farklılık devam etmektedir. Ayrıca 5510 sayılı Kanun sonrası sadece sosyal güvenlik destek primi ödeyerek 4. Maddenin birinci fıkrasının (b) bendine tabi olarak çalışabilme imkanı eleştiri ve şikayete açık biçimde tanınmıştır. Kanun, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek yaşlılık aylığı alabilme imkanını, 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girdiği tarihten sonra sigortalı olanlar için yaşlılık aylığı tahsisi sonrası tarımsal faaliyet hariç bağımsız faaliyette bulunma haline indirmiştir. Bağımsız faaliyette bulunma hariç diğer çalışmalarda yaşlılık aylığının kesilmesi gerekmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Nüvit GEREK, “5754 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510) İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun İle Getirilen Yenilikler”, **TÜHİS**, C: 21, S: 5-6, Ağustos – Kasım 2008, s. 13.

*Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Sosyal Güvenlik Destek Primi, Sigortalı
Lehine Yorum İlkesi, İyiniyet, Dürüstlük İlkesi*

güvenlik destek primi kesilecektir. Kişi dilerse aylıklarını kestirerek tüm sigorta kollarına tabi olma hakkına da sahiptir. 5510 sayılı Kanunun kabulünden önce sigortalı olanlar içinse uygulama farklı biçimde olmaktadır. Böyle bir durumda yurtdışında geçen sigortalılık sürelerini borçlanmak suretiyle yaşlılık aylığı bağlananların 5997 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 19.06.2010 tarihinden sonra sigortalı olarak çalışmaya başlamaları halinde, 5510 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan 506, 1479 ve 2926 sayılı Kanunların sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümlerine tabi olacaktır. 5754 ve 5997 sayılı Kanun hükümleri dikkate alındığında 01.10.2008 – 19.06.2010 tarihleri arasında yaşlılık aylığı tahsis tarihi itibarı ile sigortalı işinden ayrılmadığı ya da faaliyetini sona erdirmedeği gerekçesiyle aylıkları iptal edilenlerin, gerekse aylık tahsisinden sonra yeniden sigortalı bir işte çalışmaya ya da faaliyete başlaması nedeniyle aylıkları kesilenler hakkında belirtilen süre içerisinde sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümlerin uygulanmasına imkan bulunmamaktadır. Sosyal güvenlik destek primi uygulamasına tabi olabilmeleri ve yeniden kendilerine yaşlılık aylığı tahsisi ancak 5997 sayılı Kanunun kabulünden sonra (19.06.2010 tarihinden sonra) yeniden tahsis talebinde bulunmaları koşuluna bağlıdır. Talepte bulunmaları halinde ilgili kanunlarda belirlenmiş koşullarla yeniden aylıkları bağlanacak ve kanunlarda öngörülen sosyal güvenlik destek primi uygulamasına tabi olacaklardır⁴². Yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi halinde tekrar **yurtdışında yabancı ülke mevzuatına tabi çalışanların**, ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanların aylıklarının, tekrar çalışmaya başladıkları veya ikamete dayalı bir ödenek almaya başladıkları tarihten itibaren kesileceğine dair tereddüt bulunmamaktadır⁴³.

9. Yargıtay kararından anlaşılan davacının Türkiye’de 05.07.1999 tarihi ile 10.03.2010 tarihleri arası vergiye dayalı çalışmasının bulunduğudur. Davacı, 02.10.2009 tarihinde yaşlılık aylığı tahsisi talebinde bulunmuş, kendisine 01.11.2009 tarihi itibarı ile yaşlılık aylığı tahsis edilmiştir. SGK, tahsis tarihi olan 01.11.2009 tarihinden itibaren davacının vergiye dayalı çalışmanın devam ettiği 10.03.2010 tarihine kadar davacıdan sosyal güvenlik destek primi kesmiştir. Kurum, yürürlükte olan mevzuata aykırı olarak uyguladığı sosyal güvenlik destek primi kesintisini sona erdirmiş, ödenen aylıklarının iadesi ile birlikte davacıya cari dönem primlerini borç çıkartmıştır. Davacı, Kurumun bu işlemleri sonrasında Türkiye’de çalışmasını sona erdirmiştir. Ayrıca Kurum tarafından kendisinden talep edilen aylıklar ile cari dönem primlerini ödemiştir. Aylıkların iadesi ve cari dönem primlerinin ödenmesini takiben davacı 12.03.2010 tarihinden yeniden aylık tahsis talebinde bulunmuş, yaşlılık aylığı 01.04.2010 tarihinde davacıya yeniden bağlanmıştır.

10. Yargıya intikal eden uyuşmazlığı çözümünde uygulanacak hukuk kuralının tespiti meselesi önem arz etmektedir. Uygulanacak hukuk kuralının tespitinde, yasa maddesinin doğru belirlenmesi kadar yasanın yürürlük tarihinin tespitine dikkat edilmelidir. Yargıtay ilamında isabetle vurgulandığı üzere

⁴² Ayrıca uygulama esaslarına ilişkin bkz. 02.07.2010 tarihli “3201 sayılı Kanuna göre aylık alanların yeniden çalışma başlaması” konulu 2010/80 ile 11.09.2009 tarihli 2009/114 sayılı SGK Genelgesi.

⁴³ Bkz. 13.09.2010 tarihli “3201 sayılı Kanuna göre aylık alanların yurtdışında çalışması, ödenek veya yardım alması” konulu 2010/103 sayılı SGK Genelgesi.

uyuşmazlık konusu dönemde yürürlükte bulunan 3201 sayılı Kanunun 6. Maddesinin B) bendi hükmü aşıktır. Kanunun 6. Maddesinin B) bendi düzenlemesi gereği kanun hükmünden yararlanma suretiyle aylık bağlananların Türkiye’de sigortalı olarak çalışmaya başladıkları takdirde aylıkları kesilecektir. Sosyal güvenlik destek primi uygulamasına tabi olmaları da hukuken mümkün değildir. Kanun düzenlemesi 19.06.2010 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5997 sayılı Kanunun 15. maddesi ile yapılan değişiklikle, 3201 sayılı Kanundan yararlanmak suretiyle aylık bağlananların, Türkiye’de sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışabilecekleri şeklinde değiştirilmiştir. Ancak inceleme konusu yaptığımız Yargıtay ilamında da isabetle belirtildiği üzere her yasanın kendi yürürlük döneminde uygulanması gerektiği dikkate alındığında, değişiklikten davacının yararlanması söz konusu olmayacaktır. Bir başka ifade ile anılan değişikliğin davacı lehine uygulama olanağı bulunmamaktadır.

11. Kurumun, davacıya yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi sonrasında 3201 sayılı Kanunun 6. Maddesi B bendini uygulamayarak yanlış ve yersiz almış olduğu sosyal güvenlik destek primlerini iade etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Kurumun yanlış veya yersiz almış olduğu primleri iade yükümlüsü olacağı 5510 sayılı Kanunun 89. Maddesi 3. Fıkrasında belirtilmektedir. İade yükümlülüğü sebepsiz zenginleşme esasına dayandırılmaktadır⁴⁴. İade edilecek primler için Kurumca yasal faiz ödenecektir. Bu faiz, primin Kuruma yatırıldığı tarihi takip eden aybaşından iadenin yapıldığı aybaşına kadar geçen süre için hesaplanacaktır (md. 89 / III).

12. Kurumun, davacıya yurtdışı borçlanmaya konu edilen süreler esas alınarak yaşlılık aylığı tahsisi sonrasında 3201 sayılı Kanunun 6. Maddesi B bendini uygulamaması, davacıdan sosyal güvenlik destek primi tahsil etmesi kanaatimizce 5510 sayılı Kanunun 96. Maddesinin⁴⁵ uygulama olanağının bulunmadığı anlamına gelmemektedir. 5510 sayılı Kanunun 96. Maddesi Kurumca sigortalılara veya hak sahiplerine yapılan yersiz ödemelerin geri alınmasına ilişkindir⁴⁶. Kanun maddesinde, Kurum tarafından fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen Kanun kapsamındaki ödemelerin geri alınmasında, Kurumun hatalı işlemine dayalı bir ödeme olması ile sigortalı ya da hak sahiplerinin kasıtlı veya kusurlu davranışlarının yersiz ödemeye sebebiyet vermesi halleri farklı değerlendirilmiş ve farklı hukuki sonuçlar bağlanmıştır. Kurumun hatalı işleminden⁴⁷ kaynaklanan yersiz ödemelerin iadesinde Kurum tarafından ilgisinden talep edilebilecek ödemeler toplamı, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı olabilecekken,

⁴⁴ GÜZEL / OKUR / CANIKLIOĞLU, s. 315; EKMEKÇİ / TUNCAI, s. 184.

⁴⁵ Yargıtay’ın 5510 sayılı Kanun’un 96. maddesiyle getirilen düzenlemeyi sebepsiz zenginleşmede iade konusuna ilişkin özel bir düzenleme niteliğinde kabul ettiği kararlarından anlaşılmaktadır (Bkz. Yargıtay 10. HD, 2007/22686 E., 2009/6618/K., 07.04.2009 T.) Yargıtay aynı kararında 96. madde düzenlemesi ile istirdadı mümkün ödeme miktarlarının belirlenmiş olduğuna vurgu yapmaktadır.

⁴⁶ Maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar “Fazla veya Yersiz Ödemelerin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”le düzenlenmiştir (Bkz. RG. 27.09.2008, 27010).

⁴⁷ Yönetmeliğe göre, ilgililerin kasıtlı ve kusurlu davranışları dışında kalan, Kurum çalışanlarının kasıtlı veya kusurlu davranışı, ihmali, dikkatsizliği ve bilgisizliği gibi sebeplerden kaynaklanan yersiz ödemeler Kurumun hatalı işlemlerini oluşturmaktadır (md. 6/I). İlgililerin kasıtlı ve kusurlu davranışlarının kapsamı ve kasıtlı ve kusurlu davranışlara örnek fiiler Yönetmeliğin 5. Maddesinde düzenlenmiştir.

sigortalı ya da hak sahibinin kasıtlı veya kusurlu davranışının mevcut olması halinde talep edilebilecek yersiz ödemeleri toplamı hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemelere ilişkin olabilmektedir. Kurumun hatalı işleminin yersiz ödemelere esas olması halinde ilgiliye tebliğ tarihinden itibaren yirmidört ay içerisinde yapılacak ödemelerde Kurumun faiz talep edemeyeceği, yirmidört aylık süre dolmasına rağmen ödeme yapılmadığı takdirde yirmidört aylık süre sonundan başlayarak Kurumca kanuni faiz talep edilebileceği 5510 sayılı Kanununun 96. Maddesinde düzenlenmiştir. Kurumun yersiz ödemelerin geri alınması esnasında ilgililerin Kurumdan alacağı varsa, alacaklarından mahsup işlemi yapılması, alacağın bulunmaması halinde ise genel hükümlere göre alacağı takip edeceği Kanunla düzenlenmiştir. Somut olayda Kurumun yersiz ödenen aylıkların faiz dikkate alınmadan bulunacak toplamı ile cari dönem primlerinden oluşan toplam Kurum alacağından, davacıya iadesi gereken sosyal güvenlik destek primlerinin yasal faizi dikkate alınarak hesaplanacak toplam tutarından mahsubunu yapması, bakiye kısmı ise davacıdan talep etmesinin Kanun düzenlemesine uygun olacağı kanaatindeyiz. Kurumun mahsup işleminde talep edeceği yersiz ödemeler toplamının hesabında Kurumun hatalı işleminin mevcut olması nedeniyle hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık süreyi kapsaması, faiz talep edilmemesi gerekmektedir.

13. Somut ihtilafın çözümünde yerel mahkemenin gerekçesini oluşturan yaşlılık aylığı alırken çalışmaya yeniden başlayanların yaşlılık aylığının kesileceğine dair 5510 sayılı Kanununun 30. Maddesinin 3. Fıkrasının a) bendindeki düzenlemenin, ilk defa 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra sigortalı olanlara uygulanacağını; davacının, ilk defa sigortalı olarak çalışmaya başladığı tarihin, 5510 sayılı Kanun öncesinde gerçekleştiğini, buna göre, davacının sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışıp, aynı zamanda yaşlılık aylığı almasına engel bir durum bulunmadığına dair hükmün isabetli olmadığı açıktır. Zira yerel mahkeme ihtilafın çözümünde esas alması gereken özel kanun düzenlemesini isabetli biçimde saptayamamıştır. Özellikle somut ihtilafa ilişkin özel hükümler barındıran 3201 sayılı Kanun düzenlemelerinin yerel mahkeme tarafından dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Oysa ihtilafın çözümünde doğrudan uygulama alanı bulan temel kanun maddesi 3201 sayılı Kanununun 6. Maddesi B bendidir. İhtilafın çözümünü ilgilendiren dönemde ilgili düzenleme 5754 ve 5997 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Kurumun yersiz ödenen aylıklar olarak değerlendirdiği ve iade talebinde bulunduğu aylıklar 5754 sayılı Kanunla değişik 3201 sayılı Kanununun 6. Maddesi B bendinin yürürlükte olduğu döneme ilişkindir. Kurumun 5997 sayılı Kanununun kabulüne kadar geçen zaman diliminde davacıya ödemiş olduğu aylıkları yersiz aylıklar olarak kabul ederek, cari dönem prim borcu ile birlikte davacıdan talep ettiği anlaşılmaktadır. Yerel mahkeme ise 3201 sayılı Kanun düzenlemelerini dikkate almayarak, somut olaya 5510 sayılı Kanununun 30. maddesini doğrudan uygulayarak hatalı bir hüküm tesis etmiştir.

14. Yargıtay ilgili hukuk dairesi ise kararında yerel mahkemenin yukarıda yer verdiğimiz hatalı gerekçesini belirterek, somut ihtilafta 3201 sayılı Kanun düzenlemelerinin uygulama alanı bulacağına vurgu yapmış, ancak nihai olarak yerel mahkemenin kararını farklı bir gerekçeye dayanarak düzelterek onama kararı ile onamıştır. Yargıtay'ın Kurumun yersiz ödenen aylıklar ile cari dönem primlerini davacıdan talebini dürüstlük kuralına aykırı bulduğu ve Ku-

rum kusuruna dayanan, bir başka ifade ile sigortalının kasıt ve kusurundan kaynaklanmayan iyiniyetini dikkate alarak, sigortalı lehine yorum yolu ile davacı lehine hüküm tesis ettiği anlaşılmaktadır.

VI. SONUÇ

Yüksek mahkeme, Kurum'un ödenen aylıkları borç çıkarmasının, Medeni Kanun'un 2. maddesinde belirtilen iyiniyet ve hakkaniyetle aykırı olduğu gerekçesi ile davacının Kurum'a iade ettiği aylıklar ile primlerin iadesine hükmetmiştir. Kurum'un davacının tahsis sonrası çalışmasından haberdar olduğu, kendisine hem yaşlılık aylığı ödediği ve ayrıca sosyal güvenlik destek primi tahsil ettiği karar içeriğinden anlaşılmaktadır. Kurumun iade talebine gerekçe yaptığı duruma önce müsaade ederek sebebiyet vermesi sonrasında ise iade talep etmesi Yargıtay tarafından dürüstlük kuralına aykırı davranış olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca davacının Kuruma yaşlılık aylığı tahsisi sonrası çalıştığını bildirmesi ve çalışması nedeniyle Kuruma sosyal güvenlik destek primi ödemesi Yargıtay tarafından davacının iyiniyetini ortaya koyan bulgular olarak kabul edilmiştir. Tüm bu hususlara rağmen 5510 sayılı Kanunda düzenlenen yersiz ödemelerin iadesine dair 96. madde düzenlemesi açıktır. Kanunkoyucu 96. madde düzenlemesinde, özel olarak sigortalı ya da hak sahiplerinin iyiniyetli davranışlarına karşılık koruyucu düzenlemeler yapmıştır. Kurumdan yersiz ödeme alan sigortalı ya da hak sahibinin iade yükümlülüğünün kapsamı, sigortalı ya da hak sahibinin duruma kasıtlı veya kusurlu davranışı ile sebebiyet verip vermemesine göre değişmektedir. Yersiz ödemelerin Kurumun hatalı işlemine dayalı olması da hukuki sonuçların değişmesine neden olmaktadır. Kanunkoyucunun 5510 sayılı Kanunun 96. madde düzenlemesinde tarafların iyiniyetini gözetmediği ve sigortalının kötünüyetli davranması halinden farklı olarak iyiniyetli davranışı koruduğu, iyiniyete özel, koruyucu nitelikte düzenlemeler ile hukuki sonuçlar bağladığı ve buna göre düzenleme yaptığı açıktır. Bu nedenle genel hükümleri gerekçe göstererek konuya ilişkin doğrudan uygulama alanı bulması gerektiğine inandığımız 5510 sayılı Kanunun 96. maddesini somut ihtilafın çözümünde gözetmemenin isabetli olmadığı kanaatindeyiz. OĞUZMAN / BARLAS isabetli biçimde, günümüzde karşılaşılan sorunların çözümünde kullanılacak hükmün kanunlarda yer almasına rağmen, mevcut mevzuat hükümleri ile meseleyi çözümlmek yerine yersiz biçimde Medeni Kanun 2. Madde hükmüne başvurma eğiliminin gittikçe hız kazandığına vurgu yapmakta ve bu anlayışı eleştirmektedir. İnceleme konusu yaptığımız Yargıtay ilamında da kanaatimizce aynı husus ön plana çıkmaktadır.

Yargıtay'ın sigortalı lehine yorum yoluna başvurusu da kanaatimizde somut ihtilafın çözümünde uygulanacak açık kanun maddesinin varlığı nedeniyle mümkün görünmemektedir. Zira daha öncede belirttiğimiz üzere sigortalı lehine yorum yoluna başvurulabilmesi ancak kanun metninin tam olarak açık olmadığı ya da metnin farklı biçimde yorumlanabilecek düzeyde olması halinde uygulama alanı bulacaktır. Oysa somut ihtilafın çözümünde uygulanacak kanun maddeleri çok açık ve nettir. Yorumla elverişli olmayan açık bir kanun maddesinin varlığı nedeni ile sigortalı lehine yorum ilkesine başvurularak sonuç çıkarmak isabetli bir yol olmayacaktır. Bu nedenle sigortalı lehine yorum yolu ile davacı lehine hüküm tesis edilmesinin hukuka aykırı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

AKAD, Mehmet: Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1992.

AKIN, Levent: "4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararlarının Yurtdışı Hizmet Borçlanmasında Etkileri", A.Can Tuncay'a Armağan, İstanbul, 2005.

AYAN, Mehmet: Medeni Hukuka Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri, Gözden geçirilmiş 2. Baskı, Konya, 2005.

BAŞTERZİ, Süleyman: "Yurtdışı Hizmet Borçlanmasında Yurda Kesin Dönüş Koşulu", Aydın Özkul'a Armağan, 2002.

CANİKLİOĞLU, Nurşen: "5510 Sayılı Kanun ve İş Sözleşmesine Göre Çalışanların Sosyal Güvenlik Destek Primi Ödeyerek Çalışmaları, SİCİL İş Hukuku Dergisi, S. 10, Haziran 2008.

CANİKLİOĞLU, Nurşen / CANBOLAT, Talat: "Yurtdışı Hizmet Borçlanması", Fahiman Tekil Anısına Armağan, İstanbul, 2003.

ÇENBERCİ, Mustafa: Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara, 1985.

EDİS, Seyfullah: Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, 1989.

ERMAN, Hasan: Medeni Hukuk Dersleri Başlangıç Bölümü, Der Yayınları, İstanbul, 2004.

ERTAN, Emre: "Karar İncelemesi: Yaşlılık Aylığı Bağlanması İstemi, Yazılı Başvuru Koşulu ve Sigortalı Lehine Yorum İlkesi", Çalışma ve Toplum Dergisi, 2008/4, S. 19.

FEYZİOĞLU, Feyzi N. / DOĞANAY, Ümit / AYBAY, Aydın: Medeni Hukuk Dersleri, Birinci Cilt, Temel İlkeler – Kişinin Hukuku – Aile Hukuku – Miras Hukuku, Üçüncü Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1976.

GEREK, Nüvit: "5754 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510) İle Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun İle Getirilen Yenilikler", TÜHİS, C: 21, S: 5-6, Ağustos – Kasım 2008.

GÜZEL, Ali / OKUR, Ali Rıza / CANİKLİOĞLU, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 13. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010.

GÜZEL, Ali / OCAK, Saim: "Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Yargı Kararları Hakkında Genel Bir Değerlendirme", LEGAL İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, 2006, Cilt:3, Sayı:12

İMRE, Zahit: Medeni Hukuka Giriş (Temel Kavramlar, Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku), Yenilenmiş 3. Bası, Fakülteler Matbaası, 1980.

KILIÇOĞLU, Mustafa: Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, Ankara, 2002.

LAÇİNER, Hediye: "Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları", Turhan Esener'e Armağan, Ankara, 2000.

OĞUZMAN, Kemal / BARLAS, Nami: Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

OKUR, Ali Rıza: “Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu”, Çalışma ve Toplum Dergisi, 2006/3, S. 10.

ÖZSUNAY, Ergun: Medeni Hukuka Giriş, Gözden geçirilmiş 5. Bası, İstanbul, 1986.

SÖZER, Ali Nazım: “Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Türkiye’de Emeklilik İçin Borçlanmaları”, Prof. Dr Metin Kutal’a Armağan, Ankara, 1998.

ŞAKAR, Müjdat: “Sosyal Sigortalarda Hizmet Borçlanması”, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 1987, Cilt: 5, Sayı: 1-2.

TUNCAY, A. Can / EKMEKÇİ, Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 14. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011.

UŞAN, Fatih: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.

ZEVKLİLER, Aydın / ACABEY, Beşir / GÖKYAYLA, Emre: Medeni Hukuk, Giriş – Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku – Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara, 1999.